

Het Kustersluik

Heemkundevereniging Sprang-Capelle

Jaargang 18
2024

Redactieadres: Schoolstraat 20, 5161 ZD Sprang-Capelle, tel. 0416-312210

Redactieleden: Piet Pruijssers, Dieter Verbeek, Rien Visser, Netty Waarts

no. 2
mei

Van de redactie

Deze keer is er voor de redactie maar weinig ruimte overgebleven. Maar dat moet te doen zijn. Het

gaat tenslotte om de inhoud van dit Kustersluik. Er gebeurt zoveel in onze vereniging en dat levert dan ook altijd veel kopij op. En dat moet dan allemaal een plekje krijgen op 12 pagina's. En dan valt er af en toe ook wat buiten. Oma's fototrommel komt zeker weer de volgende keer. Net als een aankondiging van oude films uit ons dorp en de oprichting van een educatiewerkgroep.

Let op de uitnodiging voor de kleine excursie naar Beekvliet bij Sint-Michielsgestel. Een onbekend maar niet minder interessant kamp uit de Tweede Wereldoorlog.

En lees met aandacht wie de nieuwe bestuursleden zijn.

Lees ze!

Rien Visser

Van de bestuurstafel

Beste heemkundevrienden,

Er is voldoende nieuws uit onze vereniging van de afgelopen maanden.

Het aantal leden op de algemene ledenvergadering (ALV), waar ongeveer 160 leden aanwezig waren, is uitzonderlijk te noemen. Maar of dat alleen voor de ALV was, valt te betwijfelen. Er was meer interesse, denk ik, voor de film uit 1960, ondertiteld door Leo de Jong, Gerrit Haverhals en Ad Sterrenburg. En dat is een begrijpelijker reden voor de hoge opkomst.

Wel was er nogal wat nieuws tijdens de ALV. Naast de gebruikelijke onderwerpen stond er ook een bestuurswisseling op de agenda.

Hans van den Burg nam afscheid als bestuurslid (penningmeester en secretaris a.i.). Bij dit afscheid kreeg Hans de zilveren draagspeld van Brabants Heem opgespeld en werd zijn vrouw Ineke verrast met bloemen.

De ALV heeft ook de nieuwe bestuursleden benoemd. Zij stelden zich voor aan de vergadering en werden onder applaus opgenomen in het nieuwe bestuur. Elders in Het Kustersluik stellen zij zich aan u voor. Ook is een foto opgenomen van het voltallige bestuur, dat nu uit zes leden bestaat. Als voorzitter ben ik daar zeer blij mee vanwege de grotere continuïteit voor de vereniging.

Bij de jubilea meldde het bestuur dat op vrijdag 5 april de zilveren draagspeld ook aan oud-voorzitter Rien Visser was uitgereikt. Het tijdstip was zo gekozen omdat Rien niet bij de ALV aanwezig kon zijn. Het is bekend dat Rien de vereniging nog op vele fronten ondersteunt. De programmacommissie en Het Kustersluik zijn daar de bekendste van. Een welverdiende en terechte onderscheiding.

Na de ALV werd de eerdergenoemde film getoond, waarbij ongeveer 210 belangstellenden aanwezig waren. Leo de Jong gaf een toelichting op het toegankelijk maken van de film via YouTube. Een mooi initiatief van deze werkgroep die nog meer van zich zal laten horen.

Een belangrijk datum in ons bestaan als vereniging is 8 mei a.s.; dan bestaat de vereniging 40 jaar. Op die dag is het precies 40 jaar geleden dat Wijnand Konings, Maarten van Prooijen en Johan Rosenbrand hun initiatief notarieel hebben vastgelegd en de heemkundevereniging officieel werd opgericht. Een gedenkwaardig moment. De redactie van Bruggeske heeft dan ook een jubileumuitgave over de afgelopen 40 jaar gemaakt die zoals gewoonlijk onder al onze leden verspreid zal worden. De inhoud van deze jubileumuitgave is samengesteld door onze oud-voorzitter Piet Pruijssers, waarbij de lay-out door de redactie van Bruggeske verzorgd is.

We zullen op 1 juni a.s. aan dit feit aandacht schenken met een feestelijke jubileumavond in Zidewinde. De uitnodiging hiervoor hebt u inmiddels ontvangen.

Met tussentijds ook nog een interessante lezing, en op 22 juni de kleine excursie naar Sint-Michielsgestel met als thema: Gegijzeld ,maar niet verslagen. Daarmee sluiten we het eerste half jaar af, waarna de vakantieperiode aanbreekt en we onze activiteiten in september weer oppakken.

Namens het bestuur wens ik u een fijne vakantieperiode toe met wat minder regen dan in het voorjaar.

Wim Konings

Wim Konings, voorzitter; Sjaak de Bie, bestuurslid; Netty Waarts, secretaris; Joep Huijbregts, secretaris; Dolf Willigers, penningmeester; Ben Spijkers, bestuurslid.

De contactgegevens van het bestuur staan op de website.

Nieuwe leden van onze vereniging

De vereniging is weer vier nieuwe leden rijker. Hartelijk welkom!

Mevrouw L. Nieuwendijk uit Drunen;

Mevrouw C.H. Dekker uit Sprang-Capelle;

Mevrouw A.P.V. van Boxtel uit Waalwijk;

Heer B.J.J. Zaal uit Sprang-Capelle.

Kleine excursie op zaterdag 22 juni 2024 naar het gijzelaarskamp Beekvliet in Sint-Michielsgestel

Beekvliet ligt bij Sint-Michielsgestel. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden Duitsers in Nederlands-Indië gevangengenomen. Als represaille werden Nederlanders gegijzeld. Dat waren vooral politici, wetenschappers en kunstenaars. In ruim twee jaar tijd werden iets meer dan 1400 vooraanstaande en invloedrijke Nederlanders gegijzeld in Kamp Beekvliet. Onder hen waren onder andere Frits Philips,

wereldkampioen schaken Max Euwe en oud-premiers Jan de Quay, Willem Drees en Wim Schermerhorn. De laatste was de eerste minister-president na de oorlog.

Het waren de influencers van tachtig jaar geleden, zou je kunnen zeggen. Alle gijzelaars stonden met hun leven, iedere dag weer, borg voor wat er in Nederland zou gebeuren. Zo probeerden de Duitsers bestuurders, rijke en invloedrijke Nederlanders te beïnvloeden om vooral te luisteren

en niets gekks te doen. De angst dat je eruit gepikt kon worden en dan psychisch mishandeld werd, of zelfs gedood, was ondragelijk.

Op het Landgoed Beekvliet werden ze gevangen gehouden. Hier is nu een expositie ingericht onder de naam 'Gegijzeld maar niet verslagen'. Tijdens ons bezoek krijgen we een lezing en bezichtigen we de tentoonstelling en het landgoed. Een interessante excursie naar een niet zo bekende plaats, maar wel passend in de tijd dat we het verleden herdenken.

Het motto is: Niet alleen kijken vooral beleven!

Het programma ziet er als volgt uit:

14.00 uur: Ontvangst in de Beekvliet Boerderij, Seminarielaan 3, 5271 SG Sint-Michielsgestel met koffie en thee;

14.15 uur: Lezing en inleiding op het thema Gijzelaars;

14.45 uur: Bezoek aan de tien kamers met tien thema's over leven en activiteiten van de Beekvlietgijzelaars;

15.45 uur: Toelichting op het educatieprogramma en rondvraag;

16.30 uur: Napraten onder het genot van een drankje;

17.00 uur: Einde programma.

U kunt zich voor deze kleine excursie aanmelden door € 7,50 over te maken naar de rekening van onze heemkundevereniging **NL21RABO 0334 2480 00** onder vermelding van '**Beekvliet**'. Uw betaling bepaalt de volgorde van inschrijving. Het aantal deelnemers is maximaal 50.

U gaat met eigen vervoer naar **Beekvliet, Semenarielaan 3, 5271 SG. in Sint-Michielsgestel**. Het is verstandig met elkaar te reizen.

Dolf Willigers is de contactpersoon voor deze excursie, mobiel: 06- 13269211.

Graag overmaken vóór 15 juni 2024.

Nieuwe bestuursleden

Ben Spijkers

Vorig jaar kreeg ik de vraag of ik bestuurslid wilde worden van de Heemkundevereniging Sprang Capelle.

Mijn naam is Ben Spijkers, 67 jaar oud en ik woon met mijn vrouw in Vrijhoeve. Heb twee zoons en twee kleinkinderen. Ben nu een paar jaar met pensioen na 45 jaar in de gehandicaptenzorg werkzaam te zijn geweest.

Vanuit mijn interesse voor oude foto's, genealogie of stamboomonderzoek ben ik lid geworden van de heemkundevereniging en later vrijwilliger.

Ik ben hierbij verantwoordelijk voor het beheer van de bibliotheek en de boekenverkoop. Wil nu als bestuurslid meer betrokken zijn bij de vereniging en hoop zo een steentje bij te kunnen dragen aan het behoud van het erfgoed van Sprang-Capelle, en de belangen van de leden te kunnen behartigen.

Joep Huijbregts

Lid sinds 1989 en woonachtig aan de Hoofdstraat 28. Geboren in Eindhoven en opgegroeid in Boxtel. Getrouwd, en twee inmiddels uit huis wonende kinderen. Al vanaf het begin de webmaster van onze heemkundevereniging. Heb in de jaren 80, 90 en begin 2000 in deeltijd een eigen videoproduktiebedrijf gehad. Video's opnemen, monteren en bewerken is altijd een hobby geweest en gebleven. Sinds oktober 2023 gepensioneerd, en nu heb me beschikbaar gesteld voor een bestuursfunctie bij de heemkundevereniging. In november 2023 heb ik er echter een hele grote hobby bijgekregen: het kleine ventje op de foto is ons eerste kleinkind.

Dolf Willigers

Ik ben Dolf Willigers, 67 jaar geleden geboren en getogen op de Veluwe. Voor mijn werk kwam ik begin jaren 80 in Sprang-Capelle terecht. Na nog wat verhuizingen woon ik nu in Kaatsheuvel, maar de band met Sprang-Capelle is altijd gebleven. Na mijn studie heb ik bij de Bedrijfsvereniging voor de Gezondheid gewerkt, die later is opgegaan in het UWV. Daarna bij nog wat andere organisaties als controller. Naast mijn werk ben ik lang actief geweest als vrijwilliger en bestuurder bij de Motorrijders Actie Groep. Dat leidde weer tot mijn laatste baan in Brussel als secretaris-generaal van de FEMA, het Europese samenwerkingsverband van nationale motorrijdersbelangenverenigingen. Sinds mijn pensioen, eind vorig jaar, doe ik nog wel wat klusjes die voortkomen uit mijn laatste baan, maar dat kost niet zo veel tijd. Daardoor kon ik ingaan op het verzoek van het bestuur van de heemkundevereniging om het bestuur te komen versterken als penningmeester.

In gesprek met Anton van der Galiën

Deze keer blijven we kort bij huis. Tussen de vele buien door naar de Ganzerik; daar ga ik in gesprek met Anton van der Galiën, geboren en getogen in Sprang-Capelle. Zijn leven begon op de Wendelnesseweg. Daar is hij op tweejarige leeftijd uit de moddersloot gevist, die achter het huis liep. Buurman Henk de Jong was zijn redder. Ja, dat was het bekende onbewaakte ogenblik. Verhuisd naar de Poolsestraat. Daar was het op woensdagavond feest, want dan kwam Koos met de frietkar en kregen we allemaal een builtje friet.

Gevoetbald bij HNC, maar door een tekort aan voetballertjes overgestapt naar SSC. Vader vond dat maar niks, maar ook hij is later overgestapt.

Als jochie jaren de krant rondgebracht. Een buitenwijk; dat was wel verder lopen, maar bracht ook meer op.

De lagere school was aan de Heistraat, daarna de mulo en toen gekozen voor beroepsmilitair. Als 17-jarige begonnen in Weert bij

de KMS. Daarna naar Vught voor de genieopleiding, sergeant geworden. Er volgden nog vele opleidingen, functies en verhuizingen.

Na de voetbalcarrière aan duursporten gedaan. Militaire vijfkamp, oriënteringswedstrijden en twee keer aan de hele triatlon in Almere meegedaan.

Ondertussen ook nog verliefd, verloofd en getrouwd. Samen met Roos in Harderwijk gaan wonen, waar hun zoon en dochter geboren zijn. Het werk bracht hen weer terug in Sprang-Capelle.

Als militair mag je met 55 jaar in de FLO. Anton heeft nog een jaar extra gewerkt.

Dan ga je bekijken wat je leuk vindt. Wat ga je doen? Je wilde graag natuurgids worden en zocht naar informatie. Je kwam toen een advertentie van Het Bewaarde Land tegen en dat sprak je aan. Maar wat is Het Bewaarde Land? Kinderen van groep 6, 7 drie dagen natuurbeleving mee laten maken. Een opleiding krijg je van ervaren wachters die je meenemen in kijken, onderzoeken en beleven, actief of in spelvorm in de natuur. Je wordt dan ook wachter van Het Bewaarde Land. Daarna ga je met een groepje op stap. Ook heb je actief meegedaan aan promotie- en voorlichtingsdagen op scholen en bij verenigingen in Brabant. Het Bewaarde Land was eerst een zelfstandige stichting, maar is, toen dat niet meer haalbaar was, onderdeel geworden van IVN.

Uiteindelijk een opleiding voor natuurgids gedaan en er achteraan mentor van een gidsenopleiding, beide anderhalf jaar. Nou dan is je kennis wel bijgespijkerd. Daar heeft de heemkundevereniging al van meege profiteerd.

Hoe kwam je eigenlijk bij de heemkundevereniging terecht? Wat lezingen bijgewoond en één jaar bestuurslid geweest. Toen ontdekt dat ik me meer thuis voel in activiteiten, meedenken en helpen in de organisatie van tentoonstellingen, zoals 70 en 75 jaar Bevrijding. En nu brainstormen voor 80 jaar Bevrijding. Rondleidingen gedaan bij de eendenkooi, van tevoren uitgezocht wat er bekend is op eendenkooigebied.

Met een familielid van een Canadese militair rondje Kapelsche Veer gemaakt. Naar de plekken geweest waar hij gevochten heeft. Het huis van dokter Winkelman laten zien waar hij gewond verbleef.

Intussen zie ik heel wat foto's voorbijkomen over alles waar je over verteld hebt. Want dat is ook een grote hobby. Misschien is het een idee om een reportage te maken over Het Bewaarde Land, zodat er nog meer mensen van al dat moois kunnen genieten.

We gaan er zingend uit, want ook dat doe je graag. Zingen bij shantykoor De Golfbrekers met optredens op vele momenten en gelegenheden; daar genieten veel mensen van.

Voor nu bedankt voor je tijd en verhalen, en het ga je goed met alles waar je mee bezig bent, we kunnen nog uren door!!! Dank je wel.

Mary Molenaar

Zilveren draagspelden

Tijdens de algemene ledenvergadering op 10 april heeft Hans van den Burg afscheid genomen als bestuurslid van de vereniging. Hij blijft wel een aantal vrijwilligerstaken uitvoeren, zoals de ondersteuning bij Bruggeske.

Hans was aan het einde van zijn bestuurstermijn. Hij is 10 jaar bestuurslid geweest en heeft in die periode veel voor de vereniging betekend. Hij is de gehele bestuursperiode penningmeester geweest en twee jaar secretaris, en heeft veel aandacht gegeven aan het opzetten van een digitaal systeem waarin objecten, foto's en kaarten opgeslagen werden.

Dit alles heeft ertoe geleid dat het bestuur namens Brabants Heem voor Hans de *zilveren draagspeld* aangevraagd heeft. Deze speld kreeg Hans bij zijn afscheid opgespeld als blijk van waardering voor zijn inzet over de afgelopen jaren voor de heemkundevereniging.

Op vrijdag 5 april heeft het bestuur van de heemkundevereniging de **zilveren draagspeld** van Brabants Heem opgespeld bij Rien Visser.

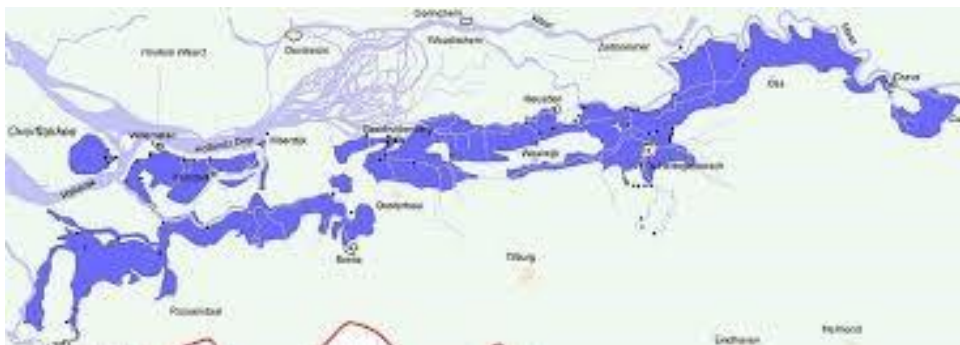

Rien heeft als voorzitter over de periode 2007 tot 2014 veel voor de vereniging betekend. Maar ook daarna heeft Rien zich als betrokken vrijwilliger ingespannen voor de vereniging. Hij is sinds de oprichting de drijvende kracht bij **Het Kustersluik**. Dat doet hij met veel inzet en liefde. Hij zorgt ervoor dat dit heemkundeblad met lokale verhalen regelmatig bij de leden op de deurmat valt.

Rien is ook actief binnen de programmacommissie. Alle lezingen en excursies worden door de programmacommissie elk jaar georganiseerd. Rien heeft hierin een belangrijke, actieve rol.

De draagspelden werden uitgereikt door onze voorzitter die tevens bestuurslid van Brabants Heem is. De zilveren draagspeld wordt door Brabants Heem toegekend aan leden van heemkundeverenigingen en erfgoedstichtingen die een bijzondere bijdrage hebben geleverd aan hun organisatie.

Verslag van de lezing op maandag 29 januari 2024 over De Zuidwaterlinie door Nick Simonis

Om klokslag acht uur heet onze voorzitter de aanwezigen van harte welkom voor de eerste lezing van het nieuwe jaar. Verheugd stelde hij vast dat weer veel mensen de weg naar deze lezing hadden gevonden. Zou het een goed voorname zijn of zijn er mensen die op de lezing van Nol Kleijngeld afgekomen waren?

Hoe het ook zij, de zaal was goed bezet. Voordat hij de spreker het woord gaf, verzocht hij iedereen zijn of haar telefoon uit te zetten voor de optimale geluidsoverdracht. Ik weet niet of daar nu erg veel gehoor aan werd gegeven, maar het geluid was prima deze avond evenals de lezing trouwens. Nadat Nick Simonis (sinds 2021 vrijwilliger bij de Alliantie Zuiderwaterlinie) het woord had gekregen, werden we in sneltreinvaart door de hele geschiedenis van de Zuiderwaterlinie meegenomen. De spreker ontpopte zich als een enthousiast verteller en grinnikte vaak om zijn eigen grapjes. Hij dwaalde soms van het hoofdthema af en riep dan: 'Daar kom ik later wel op terug', en het mooiste is dat hij dat ook nog deed. En als je dan ook nog uit Made komt, dan is er al snel een gemoedelijk Brabants-onder-onsfeertje. Maar goed, we gaan naar het onderwerp: de Zuiderwaterlinie.

Nick begon met de vraag: 'Wat is een waterlinie eigenlijk?' Een aantal mensen uit de zaal wist te vertellen dat het een verdedigingswerk was.

En dat klopt natuurlijk, maar veel kennis van de geschiedenis is weggeëbd. Onze spreker nam ons mee naar het begin van het verhaal. Waarom was die waterlinie nu nodig en hoe ging het in zijn werk?

We mogen wel stellen dat Nederland altijd met water bezig is geweest. Met name om het buiten de deur te houden. Als we alle dijken, wallen, stuwen, sluizen en waterkeringen niet hadden, zou 26 procent van ons land onder water staan en zouden 9 miljoen mensen daardoor getroffen worden. Worden we niet belaagd door de Noordzee, dan zijn daar nog de rivieren die hun water naar ons

afvoeren, zodat Nederland als afvoerputje van Europa functioneert. Water kan onze vijand zijn, maar water kan ook helpen om de vijand buiten de deur te houden, en daar was deze linie voor bedoeld. In de 15e en 16e eeuw werd Nederland belaagd door de Spanjaarden, Fransen en de Engelsen. En hoe hield je de Spanjaarden en Fransen buiten de deur? Met name in de Tachtigjarige Oorlog was er geleerd dat je steden wel kon verdedigen, maar als de vijand de stad omsingeld had en aanviel, had je een probleem. Zolang er voedsel en manschappen in de stad waren, ging het nog wel. Maar het werd vaak een kwestie van lange adem en dan moest een stad zich overgeven, omdat er geen voedsel en schoon drinkwater meer was. Doordat er betere wapens kwamen, werkten de stadsmuren en wallen ook niet afdoende, dus moest er wat anders gezocht worden. In deze tijd waren we nog een republiek en was het belangrijk dat het rijke Holland beschermd werd. De rivieren in Brabant vormden een natuurlijke grens tussen noord en zuid. Ook zand- en kleigrond speelden een rol voor inundatie van het gebied. En zo werden wij een grens en bufferzone tussen de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden. In 1582 legden ze in West-Brabant al de Westerwaterlinie aan, en in 1628/29 gingen Bergen op Zoom en Steenbergen hiermee verder. Dit is de basis van de Zuiderwaterlinie geweest.

Menno van Coehoorn (1641-1704) heeft de rest van de waterlinie uitgewerkt. Als militair en vestingbouwer heeft hij handig gebruik gemaakt van de lager gelegen landen, die makkelijk onder water te zetten waren. Door ingenieuze systemen van sluizen en dammen en door gebruik te maken van rivieren kon het land 50 cm onder water worden gezet. Te laag voor boten en niet te doen voor de soldaten die met paarden en kanonnen niet vooruit kwamen. Onze republiek had maar een klein leger, maar door dit verdedigingsmiddel in te zetten, had men minder manschappen nodig. Op strategische punten konden de soldaten verdeeld worden. Meer dan 250 jaar heeft deze linie gefunctioneerd. Maar Napoleon had in 1795 het weer mee. Het was winter en het water bevroor, dus de soldaten kwamen over het ijs ons land veroveren. Vanaf 1815 is Nederland een koninkrijk, maar de zuidelijke Lage Landen voelden zich als buffergebied achtergesteld en waren vele jaren gebruikt en misbruikt.

Door het onder water zetten konden de boeren niet zaaien en oogsten, dus was het bittere armoe. Soldaten werden ingekwartierd en die plunderden ook wat af, en de rijke Hollander bleef buiten schot. Ook speelde de godsdienstkwestie een grote rol. Toen kwam de Belgische Opstand. In deze oorlog die van 1830 tot 1839 duurde, had de Zuiderwaterlinie de laatste keer een rol van betekenis. Maar dat verhinderde niet dat de Belgen zich van ons afscheidden. Sommige delen hebben in de Eerste en Tweede Wereldoorlog nog onder water gestaan, maar door vliegtuigen en parachutisten leverde dit alleen maar wat vertraging op. Doordat de Waterliniewetten in 1882 werden afgeschaft, raakte de linie steeds meer in verval en verdween er veel uit het landschap. Hoewel Sprang-Capelle ook onderdeel van deze linie was, is er - buiten de Winterdijk om - niets bewaard gebleven van wat ons er nog aan herinnert. In Waspik is wel langs het Halvezolenpad een retranchement aangelegd, een verdedigingswerk op een stuk grond dat niet onder water kon worden gezet en dat nu weer gereconstrueerd is in het natuurgebied de Veste.

De Stichting Zuiderwaterlinie heeft zich nu ten doel gesteld om deze geschiedenis te bewaren en mensen dit prachtige gebied te laten zien. Tegen het klokje van tien was er nog gelegenheid tot vragen stellen en daar werd gretig gebruik van gemaakt. Toen vond de voorzitter het mooi geweest en maakte er ferm een eind aan door de tijdsgrens van deze avond vast te stellen. De spreker kreeg een daverend applaus, en we konden tevreden naar huis gaan. De thuisblijvers hebben weer wat gemist.

Dieter Verbeek

Verslag van de lezing op dinsdag 12 maart 2024 over 'Van domineeshuis tot Van Goghhuys' door drs. Peter van Overbruggen

Zoals gewoonlijk heet Wim Konings ons welkom. De zaal is niet zo goed gevuld. Toch zit de achterste tafel vol met onze 'stam-gasten'. Volgens Wim durven ze niet verder naar voren te komen omdat ze bang zijn voor een beurt. Maar de school ligt al ver achter ons.

Peter van Overbruggen doet eerst even uit de doeken waar zijn interesse voor de pastorie en Van Gogh vandaan komt. Hij is geboren naast die pastorie. Dan is zijn interesse makkelijk te verklaren. Wel deelt hij nog even een tik uit: Vincent van Gogh is nooit in Sprang-Capelle geweest. Peter wel. 60 jaar geleden reed hij ooit op een solex door ons dorp op weg naar een vriend in Waspik. En dan nog een opmerking over de sfeer van de

lezing: een katholieke jongen komt iets vertellen over een protestantse pastorie.

Maar hoe kwamen die protestanten in Nuenen terecht? We krijgen een stukje kerkgeschiedenis voorgeschoteld.

We beginnen bij de Vrede van Münster in 1648: het einde van de Tachtigjarige Oorlog. Bij die overeenkomst werd vastgesteld dat het protestantisme de staatsgodsdienst werd. En dan gebeurt er van alles en nog wat in met name Brabantse dorpen en steden. De kerken in die plaatsen worden dan eigendom van de protestantse kerk. Een ware uittocht van rooms-katholieken heeft dat tot gevolg. En de roomse kerk 'duikt onder'. Zij gaan verder in het geheim in de zogenaamde schuurkerken.

In Nuenen was slechts 5% van de bevolking protestant, maar werd wel eigenaar van drie kerken. Het is duidelijk dat die drie kerken niet goed onderhouden konden worden. Tijdens de Franse overheersing werden door koning Lodewijk Napoleon de eigendomsrechten weer aan de rooms-katholieken overgedragen. Maar de kerken waren veranderd in ruïnes. De protestanten kregen toen - in 1824 - hun eigen kerkje. Een zogenaamd waterstaatskerkje, ontworpen door een architect van het ministerie van Waterstaat. Dit kerkje staat bekend als het Van Goghkerkje, omdat Vincent van Gogh dit een paar keer geschilderd heeft.

Wij zijn nu op de hoogte van de protestantse gemeenschap in Nuenen.

Maar bij een kerk hoort ook een pastorie. Die pastorie werd in 1764 gebouwd, en de eerste bewoner was dominee Hanewinkel. Hij bleef maar liefst 45 jaar predikant in Nuenen.

Maar we zijn natuurlijk nieuwsgierig naar de bekendste bewoner van de pastorie: dominee Theodorus van Gogh, de vader van Vincent. Hij was predikant van 1882 tot aan zijn dood in 1885. Ook Vincent wordt bewoner van de pastorie. En vader heeft heel wat te stellen met zijn onhandelbare zoon. We krijgen dan een overzicht van het leven van de schilder. Zo te horen was hij iemand met 12 ambachten en 13 ongelukken. Hij heeft half Europa door gezworven en nogal wat verschillende beroepen gehad. Maar hij is nergens zo lang gebleven als in Nuenen, wel twee jaren. Wel heeft hij de helft van zijn leven in Brabant doorgebracht.

Als moeder een been breekt, kan ze niet naar de kerk. Dan besluit Vincent om het kerkje te schilderen voor zijn moeder. Op die manier kan ze toch meeleven.

Omdat het niet botert tussen vader en zoon, verhuist Vincent naar de schuur van de pastorie, die tevens zijn atelier wordt. Weer later krijgt hij

een atelier aan de overkant van de straat.

Maar nog een belangrijke bewoner van de pastorie moet vermeld worden. Dominee Begemann was van 1828 tot 1874 predikant in Nuenen. Margot was een 43-jarige dochter van hem en die raakt in 1884 verliefd op de 31-jarige Vincent. De ouders en de rest van de familie maken bezwaren. Maar als de trouwplannen al vergevorderd zijn, doet Margot een zelfmoordpoging. De verhouding krijgt nu een dramatische wending. Einde van de verhouding.

Nog een liefdesaffaire speelde rond Vincent. In 1884 gaan de geruchten rond dat Sien de Groot in verwachting is van Vincent. Dat geeft nogal rumoer in de kleine gemeenschap. Sien stond model voor de 'Mona Lisa van Nuenen'.

Na twee jaar verdwijnt Vincent uit Nuenen en zet zijn leven voort in Frankrijk, waar hij op 37-jarige leeftijd overlijdt.

Nog even terug naar dominee Begemann, de vader van Margot. Hij liet naast de pastorie een villa bouwen: Nune Ville.

Toen de pastorie van 1926 tot 1954 door gewone burgers bewoond werd, was Nune Ville de pastorie. Na een grondige restauratie werd de oorspronkelijke pastorie weer pastorie in 1957.

Die dominee Begemann was wel een bijzonder mens. Hij startte ook een klein linnenfabriekje op om zijn arme gemeenteleden aan het werk te helpen. Tevens haalde hij protestantse wevers naar Nuenen om zijn protestantse kerk te versterken.

De lezing waaiert nu alle kanten uit. We gaan even verder met de geschiedenis van de villa naast de pastorie die dominee Begemann bouwde. In die villa heeft ook een van de oprichters van PSV gewoond. Voor de voetballiefhebbers: PSV werd in 1913 opgericht en een van de oprichters was de heer Hofkes, bewoner van Nune Ville.

Na deze lezing zijn we helemaal op de hoogte van de pastoriebewoners van Nuenen, hoewel er maar een paar genoemd zijn in dit verslag. Het ging tenslotte vooral om Vincent van Gogh. Het is me nog niet helemaal duidelijk waarom we in Brabant een Van Gogh Nationaal Park krijgen. Maar dat begrip zal met de jaren komen, schat ik in.

Rien Visser

Zoekplaatje

Het zoekplaatje in het vorige Kustersluik met drie foto's van een boerderij in staat van afbraak leverde een reactie op van Dick Vos. Het gaat over de boerderij van de familie C. van Os, Zuid-hollandsdijk 157, aan de Kaatsheuvelse kant.

Het nieuwe zoekplaatje is waarschijnlijk een voormalige boerderij met een nieuw voorhuis uit de jaren 60. Wie weet

het te staan, of waar het gestaan heeft en wie de bewoners zijn/waren?

Uw informatie kunt u op verschillende manieren doorgeven: Kom langs op de openingstijden van 'Ons Heem' of doe daar een briefje in de bus.

Maar het liefst per mail naar jent.korpershoek@ziggo.nl

Jan Korpershoek

Ingezonden stuk

Van de werkgroep dialect kregen we een krantenartikel uit 1923. Het is een ingezonden stuk van 'een getrouwe lezer', in het dialect. Niet helemaal in het dialect, maar de schrijver doet een poging. En of hij daarin geslaagd is, moet u maar beoordelen. Het artikel stond in de 'Echo van het Zuiden' en was geplaatst buiten de verantwoordelijkheid van de redactie. Het onderwerp is in onze ogen nu niet zo heftig. Wellicht was dat op 20 september 1923 wel.

Meneer de redacteur van de Echo,

Ik lees tegenwoordig oewe couraant ook me ne vrind van me en wè schrijven ze tegenwoordig toch over dè raadhuus van Capel, det dè zoon een mooi en sierlijk is, nou mein dunkt det dè van Sprang toch ok nog al een mooi is en es er dan toch bezuinigd moet worden, dan kunnen daor toch ook wel 11 raadslejen op zitten om te vergajeren.

Mer effein, dè is 't em nie. Ze zon dè sierlijk raadhuus daor gerre hauwen, dan hoeve ze zelf nie weit te lopen en vur Sprang koom 't er nie op aon, al motte die een uur of aanderhalf lopen. En wè koom 't er eigenlijk op aon, al gaat dè raadhuus daor weg. Want wè is er in Capel al nie gewist, eenen grutmeulen, loijerijen, bierbrouwerij, mouterij, houtzagerij, hooiperserij, stombooten, waaronder eene dollephijn. O jè, eris ook een tramlijn en dat is allemaal geld weggesmeten en nou valt men over dè geld wegsmitte van dat raadhuus en over die verloren millioenen die nooit meer terug zullen komen. Ik zou vast menen mond mer houwen.

Een getrouwe lezer.

Wat een schrijver is die getrouwe lezer. Hij heeft weinig zinnen nodig om zijn punt te maken. Voor mij blijft het toch nog even een raadsel of de schrijver uit Capel of Sprang komt.

Rien Visser

Verslag van de filmvoorstelling op 10 april 2024: Reilen en zeilen in Sprang-Capelle 1960

Woensdag 10 april beloofde een gedenkwaardige avond te worden. Eerst de algemene ledenvergadering die door veel mensen bijgewoond werd. En daarna rond half negen liep de grote zaal in Zidewinde helemaal vol. Oude 'voor-corona-tijd' herleefde. Onze voorzitter Wim Konings heette de tweede lichting bezoekers ook van harte welkom. Hij zette Ineke van den Burg nog even in de bloementjes als dank

en waardering voor het feit dat ze haar man Hans zo vaak aan onze vereniging moest afstaan. Hans had de welverdiende zilveren draagspeld van Brabants Heem gekregen als blijk van waardering voor al zijn verdiensten voor onze vereniging. Maar dat wordt gememoreerd elders in dit nummer.

Voor nogal wat mensen kwam nu het hoogtepunt van de avond. Een film over Sprang-Capelle, met name Vrijhoeve-Capelle, Nieuwevaart, Capelle Haven en Winterdijk.

Leo de Jong kreeg het woord en leidde de film in. Samen met Ad Sterrenburg en Gerrit Haverhals waren er veel uren in gaan zitten om deze film van ondertiteling te voorzien. Namen waren gevonden maar vele ook nog niet. Dus de komende 56 minuten de ogen goed op het scherm gericht houden was het devies.

Het is de bedoeling dat deze film en alle andere films via de website van onze vereniging bekeken kunnen gaan worden, en de oproep werd dan ook gedaan om de website in de gaten te houden.

Na wat gerommel en gedraai kon de film dan echt beginnen. Reilen en zeilen in Sprang-Capelle, een film gemaakt in 1960 in opdracht van de zangvereniging 't Rozenknopje vanwege hun 50-jarig bestaan. Of zoals Arie van Pas in de 'Echo van het Zuiden' zo beeldend schreef: 'Capelle was voor een dag Hollywood.' Maar er had ook 'Toen was geluk nog heel gewoon' kunnen staan.

De film begint in het gemeentehuis waar burgemeester Van Prooijen, samen met wethouder Timmermans en notaris Waverijn, genoeglijk een kopje koffie drinkt, waarbij het koekje en een goede sigaar niet mogen ontbreken. Na dit gezellig koffiemomentje trekt men met de camera de straat op en loopt men de Raadhuisstraat in richting het bruggeske. Rondom in de zaal klinken kreten van herkenning en verwondering. Bijna met een lach en een traan zou je zeggen. Familie, vrienden en bekenden, toen in hun jonge jaren of in hun ouderdom en nu al lang overleden. Onder wie mijn oma Jo Metzke-Snijders en haar broer Arend Snijders die opgetogen elkaar vastpakten. Begeleid door muziek uit die tijd passeren ook anderen de revue. Op de straat was veel vertier. Boerenkarren met graan komen voorbijrazen. De nijverige huisvrouwen waren aan het ramen zemen en damrijven. De stoepen werden geschuurd en de muren met een handveger afgedaan. Sommigen werden in hun werkzaamheden ge-

stoord en schrokken van de camera. Met een schort en een poetsdoek wilde men niet in beeld, dus alles maar snel achter de rododendron gemikt. Via slagerij De Jong en de Spaarbank vervolgen we onze weg door de Heistraat langs Chiel van Smidje, de befaamde winkelier met zijn Winkel van Sinkel. Stukken van de Heistraat waren nog niet bebouwd en op die plekken stond vee dat nieuwsgierig kwam aanlopen. Bij de School met den Bijbel was het net pauze en de meesters en juffen surveilleerden netjes in pak en mantelpak tussen de spelende kinderen. Van die kinderen zaten er vast en zeker ook in de zaal, zichzelf herkenkende, ouder en hopelijk ook wijzer geworden.

Dan passeren we de oude locatie van de tennisvereniging Raoktum waar de in het wit geklede, plaatselijke notabelen een balletje pleegden te slaan.

Zo komen we bij de Korte Nieuwstraat waar een prachtige zwarte poedel ons tegemoet komt. Zou daar nog iemand de naam van weten? Na de bewoners van de straat te hebben begroet en een blik op de molen van de Zuidhollandsedijk te hebben geworpen, vervolgen we de weg weer richting Capelle. We passeren de winkel van Van Wijlen waar diverse moderne apparaten worden gedemonstreerd. Daartegenover rukt de brandweer net uit voor een oefening.

De prachtige brandweerwagen, die nu in het brandweermuseum te bewonderen is, ziet men door de straat rijden. Ook gaan we even binnen bij Kerst en Oerlemans en zien we het personeel ijverig aan de arbeid. We laten een stuk geschiedenis achter in dit al jaren verdwenen bedrijf. In de Vermeulenstraat zien we de kinderen lekker met de juf buiten spelen, en op het politiebureau zit de wachtcommandant

achter zijn bureau ijverig te werken. Ook toen was het boevengilde actief; kwajongensstreken zijn ook van alle tijden.

Plots komen we in een bonte optocht terecht. Kunst na Arbeid voorop, zangvereniging 't Rozenknopje met vaandel en wandelvereniging Er op Uit marcheren keurig in de maat door de Schrevelstraat. Zelfs voetbalclub HNC marcheert vrolijk mee. Daarachter de brandweer en de motorclub, die blijkbaar ook niet mag ontbreken. Achteraan bespeuren we ontluikende liefde per fiets. Zou het met een van die twee nog wat geworden zijn? Via het houten klimrek van de kleuterschool vervolgen we onze weg. Op de Hoge Zandschel worden de matten flink geklopt en voor Waarts houden we halt. In het voorbijgaan begroeten we nog even de heer Van Tilborg van de VIVO. En we passeren snel de hangjeugd uit die tijd. Een bewoonster uit de Poolsestraat doet van pure blijdschap een vreugdedansje dat voor het nageslacht wordt vereeuwigd. Mooi dat ook de verdwenen noodwoningen nog te zien zijn.

De rentenier, de heer Rijken, komt ook nog even uit zijn herenhuis op de hoek van de Willekesvaart en de Tolsticht. Smid Han Kommers heeft nog wat te vertellen en daar komt 't Rozenknopje op het witte doek met de rest van de verenigingen weer aangemarcheerd. Dit fameuze moment gunnen wij hen van harte, omdat zij tenslotte deze film mogelijk hebben gemaakt. Op de huishoudschool leert de heer Elsmann de leerlingen damrijven en via de goed bezette leugenbank doen we nog een spelletje schaak. Zingend verlaten we de stationsrestaurant via de Wendelnesseweg waar een meneer demonstreert dat een heg knippen en sigaren roken goed samengaan. Het valt op dat drogist Meijer vergeten is zijn broek dicht te doen, omdat de cameraman zijn licht erop laat schijnen. Bij de school vermaakt men de jeugd met openbare spelletjes. We kijken ook nog even binnen bij juffrouw Oerlemans die haar klas goed onder controle heeft. Dan worden we uitgezwaaid door de schooljeugd. We gluren nog even binnen bij Der Uhrmacher, Theo van Alphen, die ons een rondleiding langs zijn klokken geeft. En dan komen we toch aan het einde van de film en aan mijn verslag in vogelvlucht. De thuisblijvers hebben wederom ongelijk gekregen. We mogen terugkijken op een gezellig, ouderwets filmavondje.

Dieter Verbeek

Nieuwe aanwinsten

Van Johan Rosenbrand ontvingen we een doos met archiefstukken van aannemersbedrijf A. Rosenbrand in Capelle. Daaronder diverse ontvangen rekeningen vanaf 1922 tot 1944, een magazijnboek en tekeningetjes van dressoirs die werden verkocht. Ook een schriftje waarin het jaarinkomen is bijgehouden. Rien Visser leverde twee documentjes van A. Dirksen uit Kaatsheuvel aan. Die zijn afgegeven bij de zustervereniging in Kaatsheuvel.

Verder ontvingen we een vervolgschenking uit het archief van Wijnand Konings, waaronder ringbanden en een grote doos met kopiefoto's van groepen mensen met namenlijsten, een incompleet fotoalbum met allemaal onbekende militairen, gesorteerde en ongesorteerde foto's waarop soms aantekeningen staan. En tot slot allerlei documenten over gebeurtenissen en/of situaties het dorp betreffende. Al met al een enorme hoeveelheid interessant archiefmateriaal, waarvan het archiveren nog heel wat hoofdbrekens zal opleveren. En om deze grote hoeveelheid toegankelijk te maken, zodat alles goed terug te vinden is.

Via Dieter kregen we van A. Brouwers-Vissers drie fotoalbums, t.w. een album over branden in het dorp en twee boekjes met foto's van de Nieuwjaarsconcerten. En hij heeft van An de Jong nog enkele foto's over de scouting ontvangen.

Van Eli en Dinie Maas uit 's-Hertogenbosch ontvingen we een originele wisselbrief van Adrianus Oerlemans & Zonen van 21 april 1903 ter waarde van 'negentig & 83/100 Gulden' en een rekening uit 1932 van het schildersbedrijf Gebr. Van der Waals uit Capelle.

Piet Wagemakers heeft een vloeiboek geschonken met daarin afdrukken van allemaal bekende tekeningen van de gemeentekaarten van Sprang, Vrijhoeve-Capelle en Capelle en van de 'De Wilg', Huis Zuidewijn, etc., etc.

Tevens een getypte versie van het Oorlogsdagboek van A.C. van Ommeren.

Van Gerard Treffers ontvingen we de bijna levensgrote portretten van Driekus de Roepert en zijn vrouw die op de Hoge Zandschel 4 woonden.

Formeel zijn het Hendrikus Verduijn (geb. 23-12-1856, ovl. 25-03-1956) en Johanna de Roon (geb. 03-01-1861, ovl. 24-08-1947).

Coby van der Schans heeft een drietal foto's op grootformaat geschonken. Het zijn kopieën van bekende ansichtkaarten van ons dorp. De gevers bedanken we weer

van harte.

Jan Korpershoek

In memoriam

Sinds het verschijnen van het vorige Kustersluik is één verenigingslid overleden: de heer J.A. Sniijders, Anna van Burenstraat 14, Sprang Capelle.

Expositie 80 jaar bevrijding

Wie heeft spullen, materialen, kaarten, brieven, aantekeningen, tekeningen uit de Tweede Wereldoorlog?

In mei 2025 herdenken wij '80 jaar Bevrijding'. De heemkundevereniging wil in die periode een expositie samenstellen in Zidewinde over de lokale geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

Telkens blijkt weer dat veel mensen nog spullen, materialen, kaarten, brieven, ra-

dio's, seintoestellen, tekeningen en andere informatie hebben over deze periode. Ook de heemkundevereniging krijgt met regelmaat objecten en documenten uit die periode. Soms duiken er dagboeken of aantekeningen op in schriftjes of kladjes met beschrijving van gebeurtenissen in die dagen. Wij zouden het erg op prijs stellen om die te archiveren en mogelijk te exposeren.

Graag willen wij u dan ook oproepen om uw zolder en archieven eens kritisch te doorzoeken of er documenten en/of objecten liggen die aan onze vereniging overgedragen kunnen worden.

Elke donderdagmiddag is 'Ons Heem', Julianalaan 5 in Sprang-Capelle open van 14 tot 16 uur; komt dit tijdstip u niet gelegen dan is een telefoontje naar 06-51119776 ook een oplossing. Bij twijfel kun je mij altijd bellen.

Alvast bedankt voor de moeite.

Piet Puijssers

Kijk regelmatig op de vernieuwde website van de heemkundevereniging Sprang-Capelle: www.heemkundesprangcapelle.nl